

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی رشته روابط بین الملل

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش:

روابط بین الملل

عنوان:

بررسی تطبیقی دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران در دوره های ریاست جمهوری خاتمی و

احمدی نژاد

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر نادر پور

استاد مشاور:

جناب آقای حسین گلی

پژوهشگر:

پرویز آقازاده

زمستان ۱۳۹۳

تقدیم به:

پدر و مادر مهربان و بزرگواری که با حمایت‌های بی دریغ شان مرا در به پایان رساندن این امر یاری نمودند...

و لازم می‌دانم که از حمایت‌ها و تشویق‌های خاله عزیز و دلسوزم نیز نهایت تشکر و قدردانی را بجا آورم.

و همچنین استاد محترم جناب آقای دکتر نادر پور که بی دریغ و دلسوزانه ما را در راستای علم و دانش هدایت و همراهی کردند.

تقدیر و تشکر:

از استاد گرامیم جناب آقای دکتر نادرپور بسیار سپاسگذارم چرا که بدون راهنماییهای ایشان تامین این پایان نامه بسیار مشکل مینمود . به دلیل یاریها و راهنماییهای بی چشمداشت ایشان که بسیاری از سختیها را برایم آسانتر نمودند،

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب پرویز آقازاده دانش اموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی

۸۸۰۶۵۰۱۷۸۰۰ در رشته روابط بین الملل در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۲۶ از پایان نامه خود تحت عنوان: "

بررسی تطبیقی دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران در دوره های ریاست جمهوری خاتمی و

احمدی نژاد" دفاع نمودم.

بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای

علمی و پژوهش دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های

موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاه ها و

موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ...

از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی

مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه

ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا

بسمه تعالی

در تاریخ :

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای / خانم
دفاع نموده و با نمره بحرروف
از پایان نامه خود و با درجه
مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشکده علوم سیاسی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۸۱۰۹۲۱۰۱۴
عنوان پایان نامه: بررسی تطبیقی دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران در دوره های ریاست جمهوری خاتمی و احمدی نژاد		
نام و نام خانوادگی دانشجو: پرویز آقازاده	تاریخ شروع پایان نامه:	شماره دانشجویی: ۸۸۰۶۵۰۱۷۸۰۰
رشته تحصیلی: علوم سیاسی	تاریخ اتمام پایان نامه:	
استاد / استادان راهنما: جناب دکتر نادرپور		
استاد/استادان مشاور:		
آدرس و شماره تلفن ::		
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده): دولت ها با استفاده از دیپلماسی دفاعی و از طریق نمایندگان رسمی و غیررسمی و نیز سایر بازیگران، مکاتبات، مذاکرات خصوصی، تبادل دیدگاه ها، اعمال نفوذ، ملاقات ها، تهدیدها و دیگر فعالیت های مربوطه منافع ویژه یا گسترده خود را بیان، هماهنگ یا تامین می کنند. محور اصلی این تحقیق، بررسی اصول اساسی دیپلماسی دفاعی جمهوری اسلامی ایران و تطبیق اقدامات در دولت های احمدی نژاد و خاتمی است. در سیاست های اعمالی دو دولت تفاوت های اساسی پیرامون اصول دفاعی به چشم می خورد. محور اصلی سیاست دفاعی دولت خاتمی براساس تشنج زدایی با کشورهای همسایه و تعامل سازنده با کشورهای غربی بوده، ولی سیاست دفاعی احمدی نژاد مبتنی بر مدیریت جهانی و دیپلماسی تهاجمی و برتری جویی بوده است. در نتیجه سیاست های دوره خاتمی، برقراری روابط نزدیک با کشورهای همجوار و توسعه روابط با اتحادیه اروپا و با تاکید بر مولفه هایی همچون هنجارها، ارزش ها و فرهنگ میان ملت ها مشاهده می کنیم. اما در دولت احمدی نژاد شاهد پرننگ شدن اختلافات ادراکی در خصوص مسائلی چون روند صلح خاورمیانه، تروریسم و بنیادگرایی، موضوع هسته ای، بدبینی به کشورهای غربی و نیز طرح سیاست نگاه به شرق هستیم. این موارد به همراه طرح سیاست نگاه به شرق حاکی از نقش فزاینده هویت و ایدئولوژی در سیاست خارجی است که دیپلماسی دفاعی را تحت تاثیر قرارداد. در این تحقیق به طور مبسوط به تفاوت های دیپلماسی دفاعی در دو دولت پرداخته ایم.		

مناسب است نامناسب است
نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه _____ تاریخ و امضاء:
مناسب نیست نامناسب نیست

فهرست

عنوان..... صفحه

مقدمه..... ۱

فصل اول (کلیات)

۱-۱ موضوع..... ۱

۲-۱ بیان مساله..... ۱

۳-۱ اهمیت مساله..... ۲

۴-۱ مفاهیم..... ۳

۱-۴-۱ تعریف دیپلماسی دفاعی..... ۳

۲-۴-۱ سوال اصلی..... ۳

۳-۴-۱ فرضیه..... ۳

۴-۴-۱ سوال فرعی..... ۳

۵-۱ چارچوب نظری تحقیق..... ۴

۱-۵-۱ روش تحقیق..... ۴

۲-۵-۱ روش گردآوری اطلاعات..... ۵

۳-۵-۱ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات..... ۵

۶-۱ متغیرها و واژه های کلیدی..... ۶

فصل دوم (بنیان های نظری)

۱-۲ مقدمه..... ۸

۲-۲ بخش اول: دکترین تعامل سازنده در سیاست خارجی..... ۱۰

۱-۲-۲ ساختار نظام بین المللی..... ۱۰

۲-۲-۲ تداوم درگیری های منطقه ای و بین المللی..... ۱۵

۳-۲-۲ بررسی جایگاه ج.ا.ا در سطح بین المللی..... ۱۷

۳-۲ بخش دوم: مفاهیم..... ۱۷

۱-۳-۲ تحول در مفاهیم..... ۱۷

۲-۳-۲ تحول در تهدیدات..... ۱۹

۳-۳-۲ کار ویژه دیپلماسی دفاعی..... ۲۲

۴-۳-۲ دیپلماسی دفاعی و سیاست خارجی..... ۲۶

۳۰	۴-۲ بخش سوم: دیپلماسی دفاعی در ج.ا.ا.....
۳۰	۱-۴-۲ دیپلماسی دفاعی در جمهوری اسلامی ایران.....
۳۱	۲-۴-۲ جایگاه امنیت در سند چشم انداز ۱۴۰۴ ج.ا.ا.....
۳۳	۳-۴-۲ اصول اساسی دیپلماسی دفاعی ج.ا.ا.....
۳۶	۵-۲ بخش چهارم: ضرورت و اهمیت وجودی دیپلماسی دفاعی.....
۳۶	۱-۵-۲ اقدام پیشگیرانه.....
۳۸	۲-۵-۲ کمرنگ شدن نقش سازمان ملل متحد در ایجاد حفظ و نظم.....
۳۹	۳-۵-۲ رئالیسم.....
۴۲	۴-۵-۲ چهره متحول در تهدیدات پس از ۱۱ سپتامبر.....
۴۲	۵-۵-۲ تهدیدات ناشی از هژمونیک گرایی آمریکا.....
۴۴	۶-۵-۲ مداخله نظامی.....
۴۵	۷-۵-۲ بحران سازی محیط منطقه ای.....
۴۶	۸-۵-۲ افزایش مداخله در امور داخلی ایران.....
۴۷	۹-۵-۲ ایران در راهبرد امنیت ملی ۲۰۱۰ آمریکا.....
۵۰	۱۰-۵-۲ خواستگاه نظری راهبردی جَمگ پیش دستانه.....

فصل سوم (چارچوب تئوریک)

۵۴	۱-۳ بخش اول: اهداف و مفهوم الگوهای دیپلماسی دفاعی.....
۵۵	۱-۱-۳ الگوهای مفهومی دیپلماسی دفاعی.....
۶۰	۲-۱-۳ رابطه دیپلماسی دفاعی و دیپلماسی نظامی.....
۶۰	۳-۱-۳ معیارهای دسته بندی دیپلماسی دفاعی.....
۶۱	۴-۱-۳ دیپلماسی دفاعی مدون و غیرمدون.....
۶۲	۵-۱-۳ دیپلماسی دفاعی متمرکز و غیرمتمرکز.....
۶۴	۶-۱-۳ دیپلماسی دفاعی صریح و ضمنی.....
۶۵	۷-۱-۳ متولیان و ساختارهای مدیریت ملی دیپلماسی دفاعی.....
۶۷	۲-۳ بخش دوم: اهداف و سطوح دیپلماسی دفاعی.....
۶۸	۱-۲-۳ دیپلماسی دفاعی و رابطه نظامیان - غیرنظامیان.....
۷۱	۳-۳ سطوح دیپلماسی دفاعی.....
۷۳	۴-۳ بخش سوم: متغیرهای تاثیرگذار در روند تصمیم گیری دیپلماسی دفاعی.....
۷۳	۱-۴-۳ سیاست امنیتی ایران.....

۷۶	..... محیط استراتژیک جمهوری اسلامی ایران.....	۲-۴-۳
۸۰	..... سیاست بین الملل.....	۳-۴-۳
۸۲	..... امنیت ملی و امنیت بین المللی.....	۴-۴-۳
۸۷	..... سیاست دفاعی.....	۵-۴-۳
۹۰	..... دیپلماسی.....	۶-۴-۳

فصل چهارم (دیپلماسی دفاعی و سیر تحول آن در ج.ا.ا.)

۹۵	..... راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران.....	۱-۴
۹۵	..... قبل از انقلاب اسلامی ایران.....	۱-۱-۴
۹۶	..... راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران.....	۲-۱-۴
۹۸	..... مقطع اول: پس از پیروزی انقلاب اسلامی تا پایان سال اول جنگ تحمیلی.....	۳-۱-۴
۱۰۰	..... مقطع دوم: از عزل بنی صدر تا فتح خرمشهر.....	۴-۱-۴
۱۰۱	..... مقطع سوم: از فتح خرمشهر تا پایان جنگ.....	۵-۱-۴
۱۰۴	..... مقطع چهارم: بعد از پایان جنگ تا زمان حاضر.....	۶-۱-۴

فصل پنجم (دیپلماسی دفاعی دولت خاتمی)

۱۰۸	..... سیاست کلی دولت خاتمی.....	۱-۵
۱۰۹	..... سیاست تنش زدایی و اعتماد سازی دولت خاتمی.....	۱-۱-۵
۱۱۲	..... دیپلماسی دفاعی در دوره دولت خاتمی.....	۲-۱-۵
۱۱۵	..... موضع گیری دولت خاتمی نسبت به منع گسترش سلاحهای هسته ای.....	۲-۵
۱۱۷	..... بیانیه ی اصلاح طلبان در حمایت از سیاست های هسته ای دولت خاتمی.....	۳-۵
۱۲۰	..... بیان موضوع هسته ای دولت خاتمی از دبیر شورای امنیت ملی روحانی.....	۴-۵
۱۲۳	..... اظهارات فراسوا ژره ریس موسسه دیپلماسی و دفاع فرانسه درباره برنامه هستی ایران.....	۶-۵
۱۲۴	..... شرایط حاکم بر موضوع هسته ای در دولت خاتمی.....	۷-۵
۱۲۴	..... شورای امنیت به مثابه خط قرمز.....	۱-۷-۵
۱۲۶	..... محوریت سه کشور اروپایی در مذاکرات.....	۲-۷-۵
۱۲۶	..... همکاری کامل و مستمر با آژانس و انجام اقدامات داوطلبانه فراتر از الزامات.....	۳-۷-۵
۱۲۸	..... چرخه سوخت و غنی سازی به مثابه خط قرمز غرب و آمریکا.....	۴-۷-۵
۱۲۹	..... تعلیق تمامی فعالیت های مرتبط با غنی سازی شامل فعالیت های تحقیق و توسعه.....	۵-۷-۵
۱۲۹	..... عدم ارجاع موضوع هسته ای ایران به شورای امنیت.....	۸-۵

فصل ششم (اقدامات دستگاه دیپلماسی دفاعی در دولت احمدی نژاد)

۱-۶	اصول کلی حاکم بر فعالیت های دفاعی دولت احمدی نژاد.....	۱۳۱
۲-۶	نقش دیپلماسی دفاعی در ظرفیت اقدام.....	۱۳۲
۳-۶	سطوح عملکرد دیپلماسی دفاعی در دولت احمدی نژاد.....	۱۳۵
۴-۶	روش های اجرایی سازی دیپلماسی دفاعی در دولت نهم.....	۱۳۵
۵-۶	نگرش دولت نهم به سیاست های هسته ای.....	۱۳۹
۶-۶	افق و چشم انداز دیپلماسی دفاعی از منظر وزیر دفاع دولت احمدی نژاد.....	۱۴۱
	نتیجه گیری.....	۱۴۵
	منابع و مأخذ.....	۱۵۰

چکیده انگلیسی

فهرست جداول

- جدول شماره ۱-۳: معیار تدوین در بررسی مقایسه ای دیپلماسی دفاعی..... ۶۲
- جدول شماره ۲-۳: معیار تمرکز در بررسی مقایسه ای دیپلماسی دفاعی..... ۶۳
- جدول شماره ۳-۳: معیار تصریح در بررسی مقایسه ای دیپلماسی دفاعی..... ۶۵
- جدول شماره ۴-۳: معیار تصریح در بررسی مقایسه ای دیپلماسی دفاعی..... ۶۶
- جدول شماره ۵-۳: معیار بازیگر در بررسی مقایسه ای بیپلماسی دفاعی..... ۶۷

فهرست شکل و نمودارها

- شکل ۳-۱: دیپلماسی دفاع تابع سیاست خارجی است..... ۶۹
- شکل ۳-۲: دیپلماسی دفاعی و سیاست خارجی فصل مشترک..... ۷۰
- شکل ۳-۳: سیاست خارجی تابع دیپلماسی دفاعی است..... ۷۰
- شکل ۳-۴: سطوح دیپلماسی دفاعی..... ۷۲

فصل اول

کلیات

۱-۱ موضوع:

مقایسه عملکرد سیاست دفاعی ج.ا.ا در دوره های ریاست جمهوری خاتمی و احمدی نژاد

۱-۲ بیان مساله:

در شرایط کنونی نظام بین الملل، حکومت داری نیازمند برخورداری از ظرفیتهای، توانمندیها و سازگاریهای گوناگونی است. در بین این سازوکارها، دیپلماسی جایگاه ارزنده ای دارد. دولتمردان می توانند با استفاده از این ابزار، بالاترین مطلوبیت را با کمترین هزینه به دست آورند.

دیپلماسی ابزاری صلح آمیز برای مدیریت روابط بین المللی در راستای برقراری نظم و امنیت است. در عصر کنونی، گستره و دامنه موضوعات بسیار توسعه یافته است. این امر موجب شده تا یک نهاد نتواند تمامی حیطه های مرتبط با دیپلماسی را پوشش دهد. (عسگری، 89، 4)

دیپلماسی با مدیریت مناسبات میان دولتها و روابط دولتها با سایر بازیگران سروکار دارد. از دیدگاه دولت، دیپلماسی با رایزنی، طراحی و اجرای سیاست خارجی ارتباط دارد. بدین لحاظ، دیپلماسی، وسیله ای است که دولت ها به کمک آن و از طریق نمایندگان رسمی و غیررسمی خود و نیز سایر بازیگران، از طریق مکاتبات، مذاکرات خصوصی تبادل دیدگاهها، اعمال نفوذ، ملاقاتها، تهدیدها و دیگر فعالیتهای مربوط به بیان، هماهنگ سازی و تامین منافع ویژه یا گستره خود میپردازد.

۱-۳ اهمیت موضوع:

در دوران پیش از جنگ جهانی دوم، حوزه های دیپلماتیک و راهبردی_دفاعی ارتباط چندانی با یکدیگر نداشته و هر مجموعه کارکردهای ویژه خود را ایفا می کرد، در دوره جدید این وضعیت دگرگون شد. به معنی که از یک سو نظامیان در قلمروهای سیاسی نقش آفرینی دارند و از سوی دیگر، مجموعه های سیاسی در فرایند طرح ریزی راهبردی_دفاعی فعال هستند، به واقع باید اشاره کرد که هرچند دستگاه سیاست خارجی نقش اصلی را در قلمرو دیپلماسی ایفا می نماید، ولی نهادها و دستگاههای مستعد دیگری نیز درگیر فعالیتهای دیپلماتیک هستند. در این رابطه می توان به سازمانهای دفاعی کشورها اشاره کرد که نوع خاصی از دیپلماسی را تحت عنوان دیپلماسی دفاعی پیگیری می نمایند.

اگرچه در بسیاری از مواقع دیپلماسی و تنها یکی از ابزارهای اجرای سیاست خارجی در میان دیگر ابزارها به شمار می رود، در جریان بهره گیری از حربه های اقتصادی، فرهنگی و حتی نظامی نیز کاربرد آن ضرورت پیدا می کند. بعنوان مثال: در خلال جنگ جهانی دوم، شاید پیش از هر زمان دیگر، دیپلماسی نظامی مورد استفاده قرار گرفت.

از مستمربین عوامل نظامی و امنیتی موثر بر سیاست خارجی ج 1- میتوان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ۱- ثبات امنیتی و همبستگی ملی
- ۲- انجام فعالیتهای براندازانه و جاسوسی برضد ایران
- ۳- حضور نظامی قدرتهای فرا منطقه ای در کشورهای همسایه
- ۴- ایجاد واتحاد های منطقه ای علیه ایران (عسگری ، 89 ، 14)

۱-۴ مفاهیم:

۱-۴-۱ تعریف دیپلماسی دفاعی:

اولین بار این اصطلاح در سال 1998 توسط بریتانیا وارد ادبیات روابط و سیاست بین الملل نمود که هدف از اجرای آن دفع دشمنی ها، ایجاد و حفظ اعتماد و پیشبرد کنترل دموکراتیک نیروهای نظامی است .

به نظرمی رسد بعلت فقدان یک تعریف نظری کامل از این مفهوم، تعاریفی که شده هرکدام به مصادیقی از آن اشاره کرده اند.

ازسوی مدرسه مطالعات نظامی پیشرفته امریکا، این مفهوم به صورت زیر تعریف شده است:

دیپلماسی دفاعی عبارت از انجام مذاکرات و دیگر روابط بین ارتشها توسط دیپلماتهای نظامی است که هدف از آن، تاثیرگذاری بر محیطی است که نیروی نظامی در آن فعالیت می کند. (عسگری، 89 ، 15)

۱-۴-۲ سوال اصلی:

سیاست دفاعی ج.ا.ا ایران در دوران خاتمی و احمدی نژاد بر چه اصولی استوار بوده است؟

۱-۴-۳ فرضیه:

سیاست دفاعی دوران خاتمی بر اساس تشنج زدایی و دتانت با کشورهای همسایه و تعامل سازنده با کشورهای غربی بوده است ،اما سیاست دفاعی احمدی نژاد مبتنی بر مدیریت جهانی (دیپلماسی تهاجمی و برتری) بوده است.

۱-۴-۴ سوال فرعی:

سیاست دفاعی ج.ا.ا در دوره ی آقای خاتمی چگونه بوده است ؟

سیاست دفاعی ج.ا.ا در دوره ای آقای احمدی نژاد بر چه اصولی استوار بوده است؟ آیا سیاست

دفاعی ج.ا.ا دستیابی به محیط امنیتی و کسب منافع اقتصادی بوده است؟

۱-۵ چارچوب نظری تحقیق:

فهم درست دیپلماسی دفاعی مستلزم توجه به رابطه بین نیروی نظامی و سیاست است دیپلماسی دفاعی، مفهوم و عملی است که حکایت از درک نفوذ و کارایی ارتش (نیروی نظامی) و فعالیتهای نظامی فراسوی کارویژه اصلی آن یعنی جنگ و دفاع و همچنین درک پیوند الزامی بین نیروی نظامی و دیگر عناصر قدرت ملی دارد سان تزو نظریه پرداز چین به سال 500 پیش از میلاد در کتاب هنر جنگ موضوع پیوند متقابل اقدام با نه تنها دیپلماسی بلکه همچنین با اقتصاد و اطلاعات را در مورد بحث قرار می دهد» صد بار پیروزشدن در صد میدان نبرد، اوج هنرنیست، اوج هنر، مقهور ساختن دشمن بدون جنگ است. (عسگری، 89، 23)

فردریک کبیر و کلاوزویتس دوشخصیت مهم قرون 18 و 19 نیز بر موضوع پیوند فعالیتهای نظامی و دیپلماتیک را به عنوان ابزارهای پیوسته قدرت ملی مطرح کردند زمانی نمی گذارد که نیروی نظامی نقش حمایتی در رسیدن به اهداف ملی ایفا می کند. از آنجا که ایران در حد فاصل چندین مجموعه امنیتی منطقه ای قرار گرفته است از متغیرهای امنیتی بی شماری در مناطق پیرامونی تاثیر می پذیرد؛ در واقع پیوستگی ایران با این منطقه باعث شده است تحولات این مجموعه های منطقه ای، که خاورمیانه، آسیای مرکزی و قفقاز و آسیای جنوبی را در بر می گیرد، فرصتها و تهدیداتی را برای ایران پدید آورد. از این رو رصد کردن مهم ترین تحولات امنیتی محیط پیرامونی ایران از ضرورت های سیاست خارجی ج.ا.ا. به شمار می رود.

۱-۵-۱ روش تحقیق:

در این نوشتار سعی خواهد شد با استفاده از روش توصیفی و تبیین و با بهره گیری از منابع معتبر خارجی ولاتین برای پرسش یاد شده، پاسخ هایی درخور شایسته ارائه گردد.

۱-۵-۲ روش گردآوری اطلاعات:

بیشتر استفاده از منابع دسته اول موجود در وزارتخانه و کتابهای مرجع و اطلاعات راهبردهای وزارتخانه های دفاع و خارجه.

۱-۵-۳ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

تحقیق حاضر یک تحقیق نظری و کاربردی است، به این معنا که با استفاده از روش های تحلیل و استدلال عقلایی، از نتایج آن برای الگوسازی استفاده می گردد. در این روش، شیوه برخورد نظام مند یا تحقیق جامع مدنظر است که در آن، پژوهشگر ضمن طی مراحل جمع آوری داده ها و اطلاعات و پردازش آنان، به تجزیه و تحلیل یافته ها پرداخته و با روش های مناسب سعی می کند به ثبات یا احیاناً رد فرضیه بپردازد. که بصورت تحلیلی و توصیفی سعی در رد یا قبول فرضیه را دارد.

۱-۶ متغیرها و واژه های کلیدی:

متغیر مستقل:

۱. سیاست دفاعی ج.ا.ا.

متغیر وابسته:

۱. دوران ریاست جمهوری خاتمی و احمدی نژاد.

۲. دیپلماسی نظام ج.ا.ا.

۳. سیاست خارجی ج.ا.ا.

۴. سیاست خارجی دوران احمدی نژاد.

۵. سیاست خارجی دوران خاتمی.